

Die Postgebühr bar bezahlt
Poština plaćana v gotovini

1 9 4 3 - 1 9 4 4
N A Š

R O D

Š T E V I L K A ~ 8

RAZPIS NAGRADE

Učiteljska tiskarna v Ljubljani razpisuje nagrado do 1000 (entisoč) lir za najboljšo mladinsko povest, ki jo je predložiti najpozneje do 31. julija t. l.

Povest mora biti pisana življenjsko stvarno in mora imeti umetniško vrednost. Obsega naj približno 2 tiskani poli (32 strani) formata »Našega roda«. Pisatelj bo prejel mimo nagrade običajni honorar.

Rokopis naj se predloži z geslom Učiteljski tiskarni v Ljubljani (Franciškinska ulica 6).

* * *

KRIZANKA

1		2	3	4	5	6
		7		8		
9	10				11	12
	13		14		15	
16				17		18
19				20		
21			22	23		
	24	25		26		
	27			28		

Vodoravno: 1 gozdna drevesa; 4 očka; 7 deli njiv; 9 del telesa; 11 svetopišem-ska oseba; 13 slovenski pesnik; 16 ime gotovih števil; 17 arabski dostojanstvenik; 19 starogrški slikar; 20 pritok Donave; 21 reka v Afriki; 23 medmet; 24 grška Muza; 25 srbsko moško ime; 28 žuželka.

Navpično: 1 poljski pridelek; 2 obrtnik; 3 predlog; 4 ploskovna mera; 5 Mentorjev varovanec (fon.); 6 geometrijski pojem; 8 finsko pristanišče; 10 deli trdnjave; 12 južni sad; 14 začimba; 15 cel; 16 pritok Visle; 18 trpinj pod turškim jarmom; 22 dva enaka samoglasnika; 25 egiptansko božanstvo; 26 kazalni zaimek.

ENACBA

$$(a-b) + (c-\dot{c}) + (a-b) + (d-e) + (f-g) = x$$

a = pomota; b = pritok Savinje; c = družina; $\dot{c}$ = žensko ime; d = prvi slov. časopis; e = kraj očiščevanja; f = pisana zmes; g = egiptsko božanstvo.

x = slikovito oblačilo.

ŠTEVILNICA

12, 4, 3 — 8, 4, 14, 7, 1 — 6, 4, 5, 12, 13 — 1, 2, 13, 3, 11, 10 — 14, 7 — 13, 8, 6, 4, 10, 4, 15 — 14, 4 — 15, 9, 2, 3, 11.

Ključ:

1, 2, 3, 4, 5 ... prikazen;
6, 7, 8 ... oblika vode;
9, 10, 11 ... mrčes;
12, 13, 14, 15 ... domača žival.

RESITVE UGANK IZ ST. 7.

Kržanka. Vodoravno: 1 Cankar; 6 oslo; 10 ara; 11 ris; 13 lep; 14 Edo; 15 govedo; 17 zna; 18 radič; 19 aa; 20 ko; 21 ar; 22 bi; 23 romar; 25 ban; 26 opisan; 28 val; 29 tam; 30 nas; 32 len; 34 Avar; 35 migati. Navpično: 1 ca; 2 arena; 3 Nada; 4 ar; 5 Riga; 7 sleč; 8 led; 9 opomin; 12 sodar; 16 vir; 17 zarota; 18 roman; 20 kos; 22 balet; 23 rima; 24 Anam; 25 ba-la; 27 pav; 31 si; 33 ni.

Posetnici. 1 agronom; 2 slaščičar.

Besednica. 1 Liljak; 2 UrBar; 3 OdDan; 4 OsMica; 5 AlKimija; 6 DrObiž; 7 RoGatec; 8 Arlja; 9 MlAdenič. — Ljubo doma kdor ga ima.

Uganke iz 7 štev. Našega roda so pravilno rešili in bili izžrebani:

Zalar Stanislava, uč. I. r. lj. šole, Borovnica; Arhar Katia, uč. 4. r. lj. šole, Šiška; Mejač Igor, uč. 4. r. deške vadnice; Kogevšek Miloš, uč. 3. r. V. deške lj. šole; Šebenik Janez, uč. I. r. mešč. šole, Dolenji Logatec; Strnad Jolanda, uč. lj. š., Bežigrad.

Nagrade je dvigniti pri upravi Našega roda, Učiteljska tiskarna, Ljubljana, Franciškinska ulica 6.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom.

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25—. Posamezna številka L. 2-50.

Herausgeber und Drucker »Učiteljska tiskarna« in Laibach, verantwortlich Franc Štrukelj in Laibach. — Izdaja in tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, predstavnik Franc Štrukelj v Ljubljani.

Für die Schriftleitung und Verwaltung verantwortlich — Za uredništvo in upravnštvo odgovoren Ivan Tavčar, Celovška 30.

JADRALCI

Samo Jenko

9. Pismo, Amaconki in Potepuh.

Debelo je gledala Majda, ko je prišla Micka k njej in prinesla pismo in je bilo na ovitku narisanih vse polno letal. Pa sta se spomnili, da imata sošolce jadrалce in sta z veseljem odprli pismo. Majda je čitala, zakaj nima pomena, da bi vsaka dobila list in brala od srede naprej, ko pa lahko ena čita na glas.

Predragi sošolki!

Je minul že skoraj mesec, odkar nas ni več v beli Ljubljani. Kakor bi ustrelil, je minilo več tednov brez večje krakse. Vsi frčimo že z vrha hriba in je učitelj Jože zadovoljen z nami; še nekaj dni, pa bomo delal prvi, izpit »A«. A se nikar ne bojta, ne bo nihče dobil fajfe kot v šoli pri izpraševanju, zakaj ni to izpit, da bi moral na pamet povedati, česar ne znaš in nisi nikoli znal. Le frčali bomo z vrha hriba lepo naravnost v dolino in se usedli na mesto, ki nam ga je določil že prej učitelj. Najbolj nas vse skrbi, kako bo po izpitu, zakaj učitelj nosi okovane gojzarje. Taka je navada, da te sme vsak jadralce, ki ima več izpitov kakor pa ti, krepko suniti s čevljem nekam zadaj, kadar narediš kakšen izpit. Je dobro, da bomo letos napravili samo dva izpita, drugo leto pa enega; ne bi zdržale hlače krepke bree in bi kraksirale. Je jasno, da bi vsi hoteli prvi narediti izpit, velika je namreč razlika, če te sune samo učitelj ali pa če si zadnji in te suvajo vsi, ki so opravili pred teboj. To so

danes naše najhujše skrbi. Drugače pa živimo dobro, le dan je prekratek in kmalu bodo pošla jabolka, ki sta jih na prebrisan način zalezla Janez in Marijan. Se pozna tudi, da ni skrbnih mamk, da bi nam krpale hlače, ki so že tik pred krakso. Pa ne bomo pobirali trsk, ampak krpe. Pošla nam je že nit in vrvica, pokupili smo že vse in nas je trgovec vesel, zakaj zdaj so zlati časi in mu takoj vse poide.

»Bi morali priti že pred nekaj leti!« nam je dejal.

»Da bi vam stala namesto te bajte palača!« je odvrnil Marijan zaradi propagande.

Pa ga je trgovec grdo pogledal. Vendar se je premislil, da bi kaj rekel, saj ve, da smo dobri kupci in bi se mu prekmalu povrnilo prejšnji časi.

Jemo bolj tretjevrstno, to se pravi, ni tako kolosalno kot doma in bi bili lačni, če se ne bi kdo vsedel po nesreči s »Sokolom« v krompir. Kakor da bi zaoral, tako se pozna po njivi, okoli tebe pa frčijo gomolji, kakor brizgne voda, če skočiš v lužo. Poberemo ves krompir in ga na vrhu hriba spečemo, medtem ko gredo trije s konjem po »Sokola«. Je jasno, da gleda potem blagajnik Stanko spet bolj kisló, ker mora odpreti mošnjo, da poravna kmetu škodo. Včeraj smo prvič imeli konja in je konj, da nima tekmeča pod širnim nebom. Ne premakne se brez udarca z mesta, kaj šele da bi ubogal na lepo besedo. Ker je ukvarjanje z njim bolj pasja stvar, mu pravimo tudi »Pes«. Najbolj se

razume z Miho in samo, če gre k njemu, že potegne. Tako je postal višji konjski hlapec in je vesel, da je tudi on odbornik, čeprav ne prav tak, kot je Janez ali celo vodja Milan. Zato ga pa imamo zelo v časteh, ni majhna stvar prepričati našega »Psa«, da lahko potegne. Ker je že na koncu papirja, Vaju lepo vsi pozdravljamo s »Psom« vred in bi bilo dobro, da nas prideta obiskat, da bosta na lastne oči videli, kako frčimo in pečemo krompir. V slogi je moč!

Je bilo spodaj podpisanih vseh šest sošolcev z Janezom na čelu in bi se podpisali še ostali, da ni zmanjkalo papirja.

Prebrali sta pismo prvič in jima je bilo neznansko všeč tako življenje. Pa sta sklenili in rekli:

»Vsedevala se na vlak in pogledava, kako se imajo.«

Šele na postaji sta izvedeli, da ne pelje noben vlak k Fari, ampak, da bi morali capljati peš ali pa se voziti s kolesom. Nista imeli koles, na posodo se tudi ne dobe kar tako, saj je poletje in ga vsaka potrebuje zase, da se vozi kopat. Pa sta bili iznajdljivi in sta presenetili sošolce kot še nikoli.

Čas je tekel in je bilo naenkrat sredi avgusta. Vsi so napravili drugi, izpit »B«; so tudi hlače zdržale in niso kraksirale, kot so se bali v začetku. Leteli so že z najvišjega hriba Bradatke v dolino, sprijaznili so se s »Psom«, zakaj videli so, da bi se hudo potili, če bi morali po vsakem pristanku v dolini z lastnimi močmi potiskati »Sokola« zopet na hrib, ki je bil tako strm, da si komaj hodil, kaj šele, če bi porival pred seboj jadrnico. Uživali so mladi jadralci in nestrpno čakali, da pridejo na vrsto. Vsak je želel, da bi se tista minuta letenja raztegnila najmanj na eno uro in bi lahko gledal iz sinjih višav navzdol. Sam v letalu, visoko nad dolino; le rahlo šumenje ti oznanja, da te s svojimi krili drži pod nebom. Okoliški hribi se pomaknejo bliže, tu

zagledaš raztresene bele pike, tam zopet cerkvico na vrhu hriba.

Nenadoma, sredi noči jih je zbudilo ponoči iz sladkega sna ropotanje. Nejevoljno so pogledali skozi vrata in zagledali svetlo luč velikega avtomobila. S sedeža je stopil stric Tine. Takoj so bili pokonci in niso mogli verjeti lastnim očem, zakaj na avtomobilu je bila naložena jadrnica. V tem pa sta že skočili z avtomobila Majda in Micka. Je jasno, da ni bilo ne konca ne kraja besed in čudenja. Pojasnila sta jim stric in učitelj, da sta izprosila starejše jadralce, naj jim prepustijo za nekaj časa svojo jadrnico, da bodo lahko naredili izpit »C«. Pozabili so fantje od samega veselja na utrujene kosti in spanje. Trkat so odšli v gostilno, kjer so jim kuhali, in je morala krčmarica takoj napeči polno skledo omlet, debelo namazanih z mezgo.

»To je jadralska jed, ki se je le ob izrednih dogodkih,« je pojasnil učitelj Jože. Najedli so se omlet po mili volji in bi ostale, da jih nista pospravila z zadnjimi močmi stric in učitelj. Zapeli so kljub pozni uri in bi od radosti še prepevali naprej, da ni prišla krčmarica in povedala, da je soba za obe gospodični, Majdo in Micko, že pripravljena.

Sosedje so se čudili, od kod in zakaj tako prepevanje sredi noči. Namesto odgovora so zagledali drugi dan pred seboj velikega in precej drugačnega ptiča kot je bil »Sokol«. Jasno jim je bilo sedaj, čudili so se le še novemu ptiču in obema Amaconkama v kratkih hlačah.

Nova jadrnica je bila precej večja od »Sokola«. Imela je zaprt trup kakor pravo letalo. Na obeh straneh trupa pa se je blestel napis »POTEPUH«. Kakor nalašč je tisti dan zapihal močan vzhodnik. Odšli so skupaj s »Potepuhom« na čelu na hrib Pečnik. Še »Pesa« je včasih obrnil glavo nazaj in vlekel »Potepuha« v hrib, da so se vsi čudili, od kod in zakaj taka spremem-

ba. Na vrhu hriba so razvili vzletno vrv, pripravili vse potrebno, učitelj Jože si je pa nataknil letalske naočnike in se usedel v letalo. Nazadnje povelje »Spusti!« in »Potepuh« je zdrsel po mehkih tleh, takoj nato pa se je v divjem zavoju vzdignil nad jadralce, ki so tekli z njim. Zastala jim je sapa, čeprav so mislili, da že vse vedo in znajo, ko imajo izpit »B«. Majda in Micka sta pa od samega začudenja pozabili zapreti usta. Saj se ne vidi in doživi taka stvar za vsakim grmom!

»Potepuh« je takoj po vzletu zavil na desno in letel vzdolž dolgega grebena. Vedno više je plaval, tako da je bil videti visoko nad okoliškimi hribi. Ko je prišel do konca grebena, je Jože obrnil in letel nazaj proti vzletu. Majhna pika se je vedno bolj bližala, še trenutek in že je preletel v veliki višini začudene gledalce. Letel je še daleč naprej, nato pa zopet obrnil in tako se je vrstil obrat za obratom. Gledali so ga visoko pod sinjim nebom, kako se je dvigal vedno više. Občudovali bi kar naprej, da ni farni zvon oznanil poldneva. Niso čutili lačnih želodcev, preveč jih je prevzel čudoviti čar sinjega športa. Priletel je zopet »Potepuh« nad vzletno mesto, zasvetilo se je krilo v pripekajočem soncu in majhna pika se je bolj in bolj večala. Ustrašili so se mladi jadralci, pa je stric Tine pojasnil, da si jih gotovo hoče privoščiti. Že se je zaslišal šum, ki je prehajal v žvižganje. V tem trenutku je že »Potepuh« v ostrim zavoju zletel nad glavami vnetih občudovalcev in zaslišal se je vzklik. Z ostrim zavojem se je pričel »Potepuh« zopet dvigati, postal je vedno manjši, dokler se v veliki višini ni izravnal iz strmega vzpenjanja. Po dveh velikih zavojih se je »Potepuh« usmeril proti farni cerkvi. Nato so šli tudi mladi jadralci z Majdo, Micko in stricem Tinetom po strmem pobočju navzdol proti vasi.

Ko so prišli v dolino, je bil »Potepuh« že precej nizko. Videli so ga,

kako je naredil dva majhna kroga okoli zvonika, nato pa se je usedel blizu župnikovega vrta. Ni bilo čebelnja ne konca ne kraja pri obedu. Že dvakrat je prišla krčmarica po krožnike, pa vedno zaman. Niso še pojedli, zakaj premočno se jim je vtisnil učiteljev polet v spomin in so hoteli vedeti vse mogoče stvari, da bi komaj bilo, če bi imel petnajst ust, ne pa samo enih.

Po kosilu so zavili na Videm, kjer so prvič leteli. Zopet so začeli znova, samo ne s »Sokolom«, ampak s »Potepuhom«. Šlo je veliko hitreje in ob zatonu sonca so že leteli z vrha. Še celo stric Tine je pogumno sedel v »Potepuha« in so ga kar takoj spustili z vrha hribčka. Se je videlo stricu, da je motorni letalec in da ne leti po jadralsko. S preveliko hitrostjo je letel, tako da so slišali šumenje celo na vrhu. Ugotovili so soglasno, da ga preveč »nabija« in da zato preveč žvižga. Je pristopil še učitelj z nasmeškom, da bi lahko pobirali trske, če bi ne bil stric Tine tako dober letalec. Pa je bilo drugič bolje, razložil mu je Jože, da se mora sprijazniti z mislijo, da leti jadralica veliko bolj počasi kakor pa motorno letalo. Bil je stric hvaležen za prijazno pojasnilo, zakaj videl je dopoldne, kakšen kavelj je Jože in kako zna leteti z jadralico, da je veselje. Ko ga je vprašal po drugem letu, kako se mu je zdelo, je stric povedal, da je iz same navade nekajkrat hotel potisniti palico naprej, pa se je spomnil, da je v jadralici in da mora leteti mnogo počasneje.

Drugi dan so že šli na Pečnik, kjer je Jože pokazal prejšnji dopoldan, kaj je jadranje. Nestrpno je pričakoval vsak tistega trenutka, ko bo mogel zaklicati »Spusti!« Pa so kljub visokemu hribu prišli na vrsto vsi po enkrat. Niso še jadrali, ampak so se v lahkih zavojih spuščali v dolino, da so se privadili novega ptiča.

Zvečer se je poslovil stric Tine z obema deklicama. Ne bi bilo konec slovesu, da ni blede luna nastopila svojega potovanja po nebesnem svodu. Posebno težko sta se poslovili Majda in Micka, ki sta sklenili, da se bosta čimprej pridružili vrsti mladih jadralcev.

»To pa bomo šele videli!« je odgovoril vodja Milan.

»Bomo že naredili, da bo prav, ampak ne letos, temveč prihodnje leto!« ju je vzpodbudil Marijan Šetina, ker ni smel molčati ob važnih prilikah.

S srcem polnim upanja sta deklici stopili s stricem v avto. Tresk vrat in ropot motorja je prekinil večerno tišino, ko je avto zavil na cesto in se izgubil v temi.

(Se nadaljuje.)

K A Z E N

Vladimir Medvešek

Da mi v otroških letih ni ugajal med, ki ga ima nežna mladina tako rada, je bilo menda krivo moje prvo srečanje s čebelo, ko sem štel komaj leto in pol. Tega doživljava nikakor ne morem pozabiti; sam ne vem, zakaj se mi je tako živo vtisnil v spomin. Jasnó mi stojé podrobnosti pred očmi kakor podobe iz lepih sanj, ki bi jih človek najraje zmeraj znova doživljal.

Pod vodstvom varne materine roke sem stopal čez hišni prag in stopnico ob njem, ki je bila zame visoka kakor miza, da sem komaj mogel čez. Nato sva šla po velikem dvorišču, obdanim okrog in okrog z visokim zidom. Silna dnevna svetloba mi je jemala vid in obhajal me je nejasen občutek, da stopam skozi svetle plamene, ki jezikajo z neba proti zemlji in iz zemlje proti nebu. Sredi dvorišča me je mehka roka izpustila in kakor v sanjah sem slišal materin glas, mil in jasen, ki je zapovedal:

»Igraj se po mili volji, samo na cesto ne hodi... Tam bi se ti lahko kaj pripetilo...«

Potem sem zapadel v blaženo stanje. Pozabil sem na mater in visoko kamnitno stopnico in si dal opravka z igranjem. S čim in kako sem se igral, ne vem, najbrže kar s peskom in kamenčki, ki pokrivajo skoraj vsako dvorišče. In tudi ne vem, koliko časa

sem se kratkočasil z nedolžno igro. Kljub soncu je vladal okrog mene mrak, ki se je izgubil, ko me je zdramilo rajskomilo cingljanje, prihajajoče bliže in bliže. Pustil sem igro in pogledal okrog.

Po cesti, tik ob dvorišču se je pretakalo čudovito življenje, zame povsem novo in tuje, a obenem mikavno in zapeljivo. Široka dvoriščna vrata so bila na stežaj odprta kakor izkušnja in pred mojimi strmečimi očmi so kakor skrivnostne podobe na filmskem platnu korakale rogate krave, velike in dolge, dolgouhi osličji in kričavi pastirci. Vmes pa je od časa do časa zarpotal kak voz, da je bila nenavadna slika v okviru dvoriščnih vrat še bolj pisana in zanimiva.

Kravam sem takrat rekel »tuluna«. Kako in zakaj je prišlo do tega, še danes ne vem. Prav za prav so bili »tuluna« tudi osličji in voli, sploh večje, četveronožne živali.

In od teh »tulun« je vabljivo zvonkljalo, kakor da bi sami angelčki hiteli po beli cesti, ki se je kadila pod parklji in kopiti krav in osličev, drobečih izza visokega zidu in spet izginjajočih za njim.

Takrat me je premagala nepremagljiva želja, da sem pozabil na igro in materino skrbno opozorilo in krenil čez dvorišče proti prepovedanim vra-

tom. Dolga in naporna je bila zamepot, ki so jo odrasli z lahkoto premorili z nekaj koraki, in napravil sem jo kakor v sanjah. Sonce je neusmiljeno pripekalo in slepilo, da sem moral zdaj pa zdaj zamežati. Dvakrat, trikrat sem se spotaknil in padel, da bi bil najraje zajokal, a hitro se spet pobral in uporno koračil k »tulunam«, k prvemu nedovoljenemu dejanju...

Končno sem se le priklatil do vrat, majhen in utrujen, v kratkem krilecu kakor mala deklica. Toda »tulune« so bile medtem že odpeketa mimo. Bile so že daleč, daleč in gost oblak prahu jih je zakrival mojim hrepenečim očem. Tudi čudežno zvonkljanje se je bilo spet oddaljilo, da ga je komaj še zaznavalo moje uho. Najbrže bi se bil namenil za tistim čarobnim sprevedom, ki se je izgubljal po dolgi cesti v neznane in nerazumljive razdalje za belo prašno steno, ko me je nenadoma zadelo nekaj hudega. Začul sem nerazumljivo in nepoznano brnenje.

Sprva je bilo komaj zaznavno in oddaljeno, a bližalo se je s presenetljivo hitrostjo in preden sem se dobro zavedel, je okrog moje glave bučalo, kakor če bi bila priletela cela jata štirimotornih letelich trdnjav...

Nenadoma pa je hrumenje prenehalo in v naslednjem trenutku sem za-

čutil na čelu skelečo bolečino, da sem z ročico nagonsko segel po njem in na glas zajokal. Obrnil sem se proti dvorišču in še videl čudno krilato živalco, ki je brenčé padla na tla in se zvijala v čudnih krčih. In tedaj sem v svoji notranjosti kakor odmev, ki prihaja z velike daljave, zaslišal znan in drag glas, ki je veleval: »Ne hodi na cesto... Tam bi se ti lahko kaj zgodilo...« Vroče sem si zaželel materine pomirjevalne bližine in mehke roke...

Na moj jok je mati zaskrbljeno prihitela in vprašala, kaj mi je. Nisem mogel odgovoriti. Z roko sem pokazal na čelo in se spomnil živalce, ki je bila padla na tla.

»Pokaži,« je velela mati kakor sodnik, »kam je padla!«

Nejasne so mi bile te besede, a sem jih vendar razumel. Potegnil sem jo za seboj in pokazal živalco, ki se je zvijala v smrtnih krčih. In mati jo je velika in odločna pohodila. Dobro mi je delo to, da sem za trenutek pozabil bolečino, in mati se mi je zazdela kakor pravična in nepremagljiva kraljica... Potem se ne spominjam ničesar več.

Tako sem se bil seznanil s čebelo. Ko sem pozneje zvedel, da dobimo od te drobne stvarce sladki med, sem se ga branil z vsemi močmi.

SPOMLADANSKA

Manica

Zima mrzla, bela
že slovó je vzela,
jug jo je zapodil,
krila ji osmodil.
Vitez, sveti Jurij
že trkljá na duri,
vabi nas: »Le z mano,
z mano, ven na plano!«
Pisane cvetice
dvigajo glavice.

Čujmo iz grmičev
sladko petje ptičev!
Glejte sonce zlato,
halo, brž na trato!
Róke si podajmo,
vriskajmo, skakajmo!
Hvala, čast Bogu,
spet pomlad je tu.
Juhu — juhu!

MIŠKA ŠIŠKA

Gustav Strniša — Ilustriral Gregor Strniša

V našem prijaznem trgu, ležečem na položni vzpetini, obkrožena s travniki in njivami, stoji vsaka hiša mogočno razčeperjena sredi vrta polnega cvetja in pritlikavega sadnega drevja. Le poslopje skopuha Tomaža Strgule je med temi sončnimi, privlačnimi domovi edina mrka mačcha med nasmejanimi mamicami. Mogočna siva dvonadstropnica, obsežnejša kakor druge, je brez vrta, mesto veselo zeleneče žive meje pa se ob straneh stiska k nji visoka, neokretna, zidana ograda, za katero se razprostira hladno, neprijazno dvorišče brez sonca in življenja.

Poleg gospodarja in štirih strank pa stanujejo prav v tej puščobni stavbi mladi, vedno veseli zdravnik doktor Ivan, njegov lepo rumeni kanarček Poba in zelena papigica Pika. Kadar je gospod doma, vedno glasno prepeva, Poba samega zadovoljstva poskakuje in radostno žvrgoli, a Pika se dostojanstveno priklanja in kriči na vse grlo:

»Saj nič zdraviti ne znaš, ti samo ljudi goljufaš!«

Pa se nihče ne zmeni, če porednica še bolj vpije, saj je doktor znan daleč na okoli kot dober zdravnik, ki ga kličejo k vsakemu bolniku.

Nadušljivi hišni gospodar se ne bri-ga zanj, če zasliši kanarčkov petje, si zamaši ušesa in beži, papigice se pa boji kot živega vraga, odkar ga je neusmiljeno nahrulila:

»Ti si pa skopač, skopač, fant uma-zane duše in strganih hlač!«

Le na prvi dan v mesecu skupuh nikoli ne pozabi. Že zgodaj zjutraj trka pri doktorju, pridrsa dolg in neroden v sobo, mrzko pogleda kanarčka in se zapači, ko priskaklja Pika, ki jo pa zdravnik takoj odpodi. Njega posadi v široki naslanjač, mu natoči šilce žganja

ter ga o mnogočem prijazno povprašuje. Starina hrešči kot počena harmonika, se kremži in momlja ter se šele počasi razživi, ko mu dobričina gospod Ivan natoči že tretje šilce.

Neko jutro, ko sta že zaupno kramljala, pa je doktorja kar na lepem pičila posebna muha, da je jel Strgulo pestiti. Smehlja je ga je opozoril, da bi bilo lahko prav prijetno na svetu, če bi ne bil preveč posejan z lakomneži, ki ljudi izmozgavajo. Poredno mežikujoč je šepetaje pripomnil, da se boji tudi zanj, da bi naposled ne zašel v tako družbo, saj vedno bolj navija najemnino ubogim gostačem, ki že itak tegoboma vlečejo svoje breme življenja v večni borbi za kosce suhega kruha.

Gospodar je prav tedaj dvignil šilce in kar okamenel. Oči so se mu razširile, žganje je hlastno zlil vase, da se mu je zaletelo. Zasolzil se je, pričel mahati z rokama, loviti sapo in se daviti. Šele počasi se je pomiril, si z dlanjo obrisal od solz mokri obraz in kašljajoč nahrulil doktorja, naj se ne vtika v zadeve, tičoe se le njega, ki je lastnik hiše in torej prva in vse odločujoča osebnost.

Gospod Ivan je plačeval še enkrat višjo stanarino kot drugi, ki so se mu pa smilili in se je zato zavzel zanje. Zdaj je samo skomizgnil in molčal. Ko pa je ded odhajal, ga je prav prijazno pozdravil, ni se hotel z njim prerekati, mislil si je pa svoje.

Strgula je imel pod svojim krovom stanovalce, za katere niti sam ni vedel, pa če bi bil tudi vedel, bi jih ne mogel odirati. Pod preperelimi deskami v tleh, so se prav v njegovi sobi vgnezdile miške, ki so se preselile iz podstrešja, kjer je prebivalo še več drugih mišjih rodbin. Najljubkejša v družini je bila mala debeluška Šiška,

ki se je spočetka kar kotalila za svojimi sesticami. Dolgo je že tičala v mračni luknji, saj je bila najmanjša in najmlajša pa tudi najmanj spretna. No, ko je nekoliko dorasla, je prav tako kot druge znala urno tekati in plezati, da sta ji starša naposled le dovolila, da je smela pogledati v svet. Opisala sta ji muco in človeka ter jo še enkrat posvarila, preden sta jo pustila v spremstvu dveh starejših bratcev od doma.

Šiška, ki je vse obljubila, je tudi takoj vse pozabila, samo da se je smela skobacati izpod črvivih tal. Otrešla se je prahu, si ovohala kožušček, pomigala z repkom in že je stala pod omaro ter opazovala starega stiskača, ki je slonel na oknu. Dozdeval se ji ni nič kaj nevaren in hotela je pohiteti bliže.

»Stoj!« jo je opozoril starejši bratec Brkatec, ki se je odlikoval z močnimi ščetinami na gobčku.

»Zapik!« je zacvilila miška, a mislila si je svoje in pogumno smuknila iz skrivališča.

Prav tedaj se je očanec obrnil, jo zagledal in se zadrhl:

»Miška! Ti šmentana poštajna! Jaz ti že pokažem!«

Dvignil je koščeno pest in zacepental z ogromnimi, črnimi škornji, da so se stresla tla in je živalca preplašena švignila nazaj.

»Prav ti je! Šleka, šlek!« ji je bratec postrgal korenček.

»Čak, čak, le čakaj! Po metlo stopim, te izbežam in ubijem!« je pretil starec in odštorkljaj skozi vrata, ki so ostala priprta.

»Pa se dobro imejta!« se je Šiška poslovila od bratcev in hušknila za njim. Medtem ko se je vračal, se je potuhnila v veži in se nato povzpela k oknu ter radovedila na cesto, dočim se je on zaganjal po sobi za njenima bratcema, ki sta mu kmalu pokazala fige in ušla.

Jej! Kako lepo je bilo zunaj v prirodi! Šiška je samo strmela. Ljubke

bele pahuljice so se lovile po zraku, se objemale in padale druga za drugo na cesto. Na sosedovem vrtu je zagledala ob hiši drevo. Na veji je čepel črn kos in frfotal s perotmi. Po tleh so se zaganjali vrabci in čivkali. Snažne, prijazne hiše so gledale z druge strani vanjo. Na nekem oknu je opazila progasto muco. Lepa je bila in resna, sedeča pokonci je dostojanstveno strmela predse.

Tedaj je začula ubrano brnenje. Zagledala je rdečeličnega voznika s kučmo na glavi. Sedeč na saneh je poganjaj urnega konjiča, ki je bil popolnoma črn in je drvel kakor blisk. Najbolj so ji ugajali na njem svetlo sijoči kraguljčki, ki so mu pozvanjali na vratu in doneli po taktu stopicanja njegovih tenkih nog svoj zvoneči: »Cin! Cin! Cin!«

»Tak kraguljec si želim! Joj! Kako bi cingljala! Ponosno bi se ponašala ne le med svojimi domačimi, temveč pred vsem mišjim zarodom, ki bi me zavistno ogledoval, me občudoval in še izvolil za svojo kraljico!« si je dejala, ko se je naposled zamišljena spustila na tla.

Tedaj je zdravnik odprl vrata, jo opazil in skočil proti nji. Zmuznila se je mimo in smuk v njegovo sobo.

Doktor se zato ni prav nič jezil, še hahljal se je:

»No, kakor nalašč! Prav tebe sem si želel dobiti v pest!«

Prinesel je okroglo past, jo položil na tla in nastavil vanjo košček dišeče slanine.

Ko je ponoči sladko sanjal, se je uboga miška borila sama s seboj. Slanina jo je vabila bolj in bolj, a tudi past se ji je videla bolj in bolj nevarna. Pa je bila vaba vsekakor prezapeljiva, saj se je živalca znašla v ujetništvu, da sama ni vedela kdaj. Žalostno je gledala okoli sebe, tekala po ozki mišnici in še na slastni grizljaj popolnoma pozabila.

Zdravnik je zjutraj zgodaj vstal, jo opazil in zadovoljno pokimal.

Šiška si ni mogla verjeti in je kar zazijala, ko je prinesel iz omare blesteči kraguljček, jo vzel iz pasti in ji ga pritrnil za vrat:

»Vidiš! Zdaj boš pa lepo strašila okoli, kratila staremu lakomniku spanje in še vse svoje tovarišice pregnala iz hiše!«

Odnese jo je na hodnik in jo izpustil.

povsod odmeval veseli: »Cin! Cin! Cin!«

Sledečo noč se je vršilo na podstrešju starega Strgule važno posvetovanje. Zbrale so se vse miške iz hiše, jezne so bile na ubogo Šiško in hotele so jo izključiti iz svoje družbe.

Stari mišon Stokač je otvoril sejo, pozval očeta in mater in druge njune otroke, naj se izjavijo, kaj sploh mi-

Ponoči je vsa hiša oživila. Komaj so ljudje dobro zaspali, so naenkrat vzdramljeni zaslišali, kako je po vsem poslopju pel kraguljček, zdaj se je približal in potem spet oddaljil, trenutno utihnil in se znova oglasil s čistim, srebrnim glasom. Stara ženica na podstrešju je menila, da so to verne duše, ki prosijo pomoči, in je jela moliti, a smolasti čevljar na dvorišču je trdil, da je sam bognasvaruj prišel po gospodarjevo dušo.

Uboga miška pa, ki se je tako veselila lepega zvončka, je zdaj plašno bežala sama pred seboj, a pred njo so se skrivale tudi vse tovarišice, saj je

slijo storiti s svojo prismuknjeno hčerko, ki uganja take neumnosti, da beži pred njo ves mišji rod, kjer koli se prikaže. Tedaj je tenko zacingljalo in pritekla je Šiška sama. Vsi so se plašno poskrili. Ona pa je zasopljena obstala, jih vabila in jim zatrjevala, da je popolnoma nedolžna, da je sama dovolj nesrečna, ker nosi za vratom to vražje zvonilo, ki ji ne da niti mirno spati.

»Naša družina se bo radi tebe izselila!« je zapretil iz temnega kota njen oče.

»Ves rod pojde od tod!« je poudaril Stokač. Začulo se je pritrjevalno

cviljenje, saj je vsem kar zagomazelo po hrbtu, kadar je zadonel kraguljček.

»Prepričan sem, da je res nedolžna!« jo je zagovarjal Brkatec in se ji hotel približati.

Premaknila se je in takoj je zacin-gljalo, da so se vsi še bolj umaknili.

»Izključena si iz naše družbe in sploh iz vsega mišjega rodu!« je zahropel Stokač.

Brkatec ji je pa od daleč zavpil, da je ne bo zapustil in da ostane še dalje v domačem gnezdu, kamor naj pride za njim.

Miši so se razbežale, Šiška je ostala sama in bridko zajokala.

Ne samo miške, tudi najemniki so se jeli oglašati, češ da se raje izselijo, kot bi drago plačevali stanovanje, kjer vso noč straši in ni nikoli miru.

Strgula sam je bil popolnoma obupan, sklepal je roke, taval neprespan okoli in vzdihoval.

»Zdaj ga dajte! V kleščah je in rad vam bo znižal stanarino!« je zdravnik ščuval stranke. Starec je res na vse pristal in zbehan vrtorepil okoli doktorja prepričan, da mu bo le-ta na kak način gotovo pomagal.

Gospod Ivan se je zagonetno smeh-ljal. Čez tri dni je spet nastavil past in pustil vrata sobe na stežaj odprta. Prvo noč je nemirna Šiška begala mi-

mo vrat, sledečo noč pa jo je le spet zaneslo v sobo, kjer se je pričela njena muka. Niti do pasti ni več mogla. Utrujena je obležala na tleh, Doktor je takoj prihitel in ji odvezal kragulj-ček.

»To je bilo res mučenje živali, kajne moja bedna miška! Pa kako si shujša-la sirota!« jo je miloval in ji prinesel košček klobase. Plašno ga je gledala, ko pa je videla, da se je odstranil, jo je urno použila in počasi zlezla za omaro.

Kakor se je nepričakovano pričelo, tako je tudi nenadoma nehalo strašiti. Gospodarju je bilo že kar žal, da je znižal najemnino, pa si ni mogel več pomagati.

Doktor se je pa samo smejal. Vsak večer je pripravil kak grizljaj za Šiško, ki se je zdaj kar privadila in je veselo skakljala okoli njega, kadar ji je postregel s poslastico.

Če pa je pozvonil s kraguljčkom, je takoj preplašena zbežala pod omaro in si ni upala zlepa na svetlo.

Poba in Pika se nista preveč vese-lila novega znanja. Ptiček je miško samo včasih postrani pogledal in pel dalje, a Pika je doktorju priletela na ramo, se Šiški poklonila, zavpila: »Baraba!« in odhitela vasovat na gajbico k prijatelju kanarčku.

A P R I L

Gustav Strniša

April se je s pomladjo ženil,
z vetrovi plesal in norel;
viharjem danes dver odklenil,
a jutri sonca si želel.

Pokril s snežno kapo griček,
spet k njemu topli jug poslal,
pijan, kot bi ga zmagal cviček,
v meglo ovit je zjutraj spal.

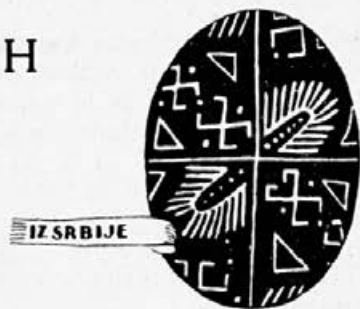
So sončni žarki nagajali
mu, s slamicami zlatimi
ga drezali in mu smejali
z oblaki se bradatimi.

April se je s pomladjo ženil,
pa je ves čas norel, divjal,
ko majnik duri je odklenil,
je sam in beden odkrevsal.

ZLATI PIRH

Manica

Barličeva domačija je bila sicer bolj skromna, vendar za silo se je kar dalo živeti. Gospodar Barlič je iz dneva v dan pridno mizaril in še je komaj zmagoval obilna naročila. Poleg tega je spadalo k hiši tudi nekaj polja, ki ga je po večini oskrbovala Barličeva, kot mravlja pridna žena.

Imela sta šestero otrok. Od dveletne Lojzke do trinajstletnega Jakca, vsi zdravi, krepki in živahni korenjački, da se je radovalo oko nad njimi. Kakor zrela jabolka so bila njihova napeta rdeča lička. Starejše tri sta roditelja že polagoma navajala k primernemu delu, seveda, kolikor je dopuščala šola.

V tej že itak zadovoljni družini je pa zavladalo še posebno veselje v tistem velikonočnem tednu, ko se je vrnil iz tujine materin brat, stric Matvez. Bil je dobričina, ta stric. Za vsakega je prinesel svoj dar. Očetu pipo in tobaka, materi toplo jopico, otrokom pa — jej, jej — prelepe pirhe. Da ste videli te krasne barve! Rdeči, rumeni, modri pisani, ah, kakor bi jih obsijala sama božja mavrica. In vsi ti pirhi so se dali razpolovičiti, notri pa sladkih bonbonov nič koliko. Jejmene, to je bila radost, to!

Matj je pirhe razdelila. Vsak otrok je dobil enega. Sedemletni Ančki pa se je storilo milo, ko je zapazila, da materi ni ostal noben pirh. Brž ji ponudi svojega pol.

»Kar sama ga imej,« dobrohotno odkloni mati in pomežikne stricu češ: glej, kako dobri so moji otroci!

Stric objame s pogledom vse malčke in se ljubeznivo nasmehne:

»Kaj je mamici mar za take pirhe. Saj ima sama pač vse lepši pirh.«

»Kakšen?« »Kje ga ima?« planejo otroci vsi hkrati.

»Kje — v svojih prsih,« pojasnuje stric. »Njeno ljubeče materinsko srce je tisti neprecenljivi zlati pirh, ki odtehta vse pirhe in vsa bogastva na svetu. Materino srce je neizčrpni vir brezmejnne ljubezni, ki vas, ljubčki moji, ogreva s svojo toploto prav tako kakor sonce, ki lije blagodejne žarke na nežne spomladanske cvetice. Blagor vam, otroci, dokler se grejete v ljubezni materinega srca! Ko sem bil še majhen deček in sem imel prav tako dobro mamico kakor vi, se pač še nisem zavedal, kako velik zaklad premorem. Čim bolj pa sem doraščal in čim več sem imel stika s svetom, tem bolj sem cenil svojo ljubo mater. Davno že spava svoj večni sen, vendar se spominjam nanjo slednji dan. O moja mati! Da bi jo videl le enkrat še...!«

Stricu se zasolzijo oči. Urno gre z robcem preko njih in dostavi:

»Otroci, ljubite in spoštujte svojo mater. Ubogajte jo in ogibajte se vsega, kar bi jo žalilo! Vse to bo v vašo srečo, obenem boste pa materi vsaj nekoliko zadostili za vse ogromne žrtve, ki jih je doprinesla za vas!«

Mladi rod je poslušal kakor ukoopan. Z odprtimi usti je zrl v strica. Ko pa je striček umolknil, so otroci, vsi globoko ginjeni, skočili pokonci. Drug za drugim so objemali mater in strica ter svečano obljubljali storiti vse, da čim bolj ohranijo dragoceni zlati pirh — materino srce.

OD DEVINA DO DRAGONJE

Vid Jelšan

Skoraj točno v sredini slovenskega primorja leži Trst, največje pristanišče ob vzhodni jadranski obali, važno mednarodno tržišče, pljuča Srednje Evrope. Z okoliških brd se je spustil daleč po obrežju, odrinil je ponekod

dvorci zvijajo asfaltirane in železne ceste ter silijo navzgor, da onstran Opčin čez komensko-tržaško planoto spoje Trst z zaledjem.

Pisana vrsta naselj ob obali in nad njo hiti proti severozahodu, vedno bli-

morje, drugod ga je zaježil ter ga obdal z močnimi nasipi in pomoli. Zadaj gneča poslopij, spredaj gneča jamborov, dimnikov in praporov, tam zunaj pa morje, morje, Jadran.

Iz mogočnega pristaniškega oklepa se med bujnimi nasadi in bogatimi

že je obzorje morju, ki se z njim slednjič staplja v lagunah okoli izliva planske Soče.

143 km je prebrzela izpod triglavskega podnožja do jadranskih bregov. V zadnjem delu poti se je izneverila stari strugi, zavila je v korito nekdanje

rečice Zdobe, prevzela je njeno ime in kot Zdob a hiti v morje. Planinski pesek, ki ga prinaša s seboj, je v obliki podolgovatega roga podaljšal in izoblikoval njen iztok. Malo pred izlivom, kjer se njena stara struga združi z novim tokom, životari pristanišče Zdob a, ker je Soča, odkar nosi ime

Zadru. Otok Gradež je bil v srednjem veku mnogo večji, kot je danes, ter je imel važno vlogo v cerkvenem oziru. V njegovi bližini je otoček Barba n a, znamenita božja pot, enako vneto obiskovana od Italijanov in Furlanov kot od sosednjih slovenskih Primorcev in Kraševcev. Slikovite so tiste proce-

Devinski grad

Zdob a, ob plimi za manjše ladje plovna. Tedaj je globoka do dva metra, dočim je ob oseki komaj en meter ali še manj.

Številni vodotoki, ki režejo obširne lagune vsevprek, so prav za prav ostanki rečnih tokov z globino treh do petih metrov. Zaradi bibavice se tok tu dnevno dvakrat menja: zjutraj teče voda proti vzhodu, popoldne v nasprotni smeri.

Znan je v teh lagunah otok Gra de ž, morsko kopališče. Domačini so sami ribiči in veslarji. Njihovemu davnemu rojaku sv. Kerševanu, ki mu je cesar Dioklecijan dal l. 302. odsekati glavo ter ga vreči v morje, so pobožni Dalmatinci pripravili poslednje počivališče v po njem imenovani cerkvi v

sije na ladjah. Od blizu in daleč se vsako leto pripeljejo pobožni romarji poklonit svoji visoki zaščitnici Barbanski Madoni.

Vodi nas, Marija, po eni pravi poti...«

doni tedaj stara slovenska romarska pesem iz sto vernih grl ter se izgublja v nedogledu sipin in meglenih mokrih planjav.

Ker se jadransko vodovje proti severu najvišje zagriže v celino, giblje ob znatnem vodnem rokavu že 92. leto živahna luka Rosica, pristanišče bližnjega industrijskega Tržiča. Njegova mogočna ladjedelnica nekdanje »Austro-Americane« je sedaj spojena s tržaško strojno tovarno in ladjedelnico Sv. Marka v »Združene jadransko-

ske ladjedelnice«, ki je največje podjetje te vrste na Jadranu. Priznane so tudi tržiške žveplene toplice, 38° C.

Kmalu onstran tržiškega pristanišča vali močan rečni tok svoje vodovje v Jadran. To je Timav, najkrajša in morda najčudovitejša evropska reka, prepletena z bajko in resnico. Že Plinij se je zanimal zanjo, opeval jo je Virgil, ki jo je nazval »Mati morja«.

Prava in značilna kraška hčerka je je z vsemi svojstvi tamošnjih voda. Kot njena nedaljna posestrima Pivka - Unec - Ljubljana menjava tudi naša nova znanka svojo pot v svetlobi in temi, vrh zemlje in pod njo. Nekateri predeli Krasa so iz peščenjaka, ki ne propušča vode. Dokler teče reka po njem, teče po zemeljskem površju in svet naokoli je bujen in rodovit; ko pa reka doseže apnenčeva tla, izgine v podzemeljskih jamah. Pivka - Ljubljana daruje svojo silo Savi, ki jo po Donavi nosi v daljno Črno morje, Timav pa je med redkimi našimi rekami, ki hite v Jadran.

Oglejmo si njegovo pot!

Gorski greben, ki se od notranjskega Snežnika (1796 m) čez Trstenik (1243 m) niža proti Reškemu zalivu, tvori razvodje med sesticama Rečino, vodico, ki jo ubere takoj proti jugu in zaključi svoj kratki tok kot bivša živa meja med Jugoslavijo in Italijo, ter med gorskim potočkom Reko, ki onstran gore Lisca prižubori izpod gozdnih tal in pohiti proti severozahodu. Čez Ilirsko Bistrico in Prem gre njena pot, več potokov jo napoji spotoma, da po 47 km dolgi strugi že kot znatna reka izgine tri kilometre pred Divačo v znamenitih Škocijskih jamah (230 m nad morjem). Tisočletna borba vode z apnencem je ustvarila tam čudovit podzemeljski svet, razsežen in mogočen, edinstven, silen in ogromen, ki ga oživlja živahna Reka v obliki šumečih vodopadov, ljubkih jezerc in de-ročih hudournikov. Nad 2 km daleč jo je v jamah mogoče zasledovati, nato

Škocijan pri Divači, kjer ponika Reka (Timava)

pa jo pogoltne zemlja, da jo 34 km dalje pri Štivanu nad Devinom spet pokaže soncu. Trije močni vrelci zbranih kraških voda se s svojimi strugami urno združijo v skupen širok ro-kav, ki se z imenom Timav iz-teza v jadranski objem. Timav, komaj porojen, je že zapisan smrti. Od izvira do izliva sta mu odmerjena le pičla dva kilometra. Ploven je do izvirkov. Ob deževju pobarvajo podzemeljske sile njegovo vodovje, ki še milje da-leč riše svojo rdečkasto pot v morje.

Tod se pričenjajo prostorene peščene sipine, ki okvirjajo lagune daleč pod Benetke ter napravljajo zahodno ja-dransko obalo velikim ladjam nepri-stopno. Morski tok se vleče ob istrski obali v smeri od juga proti severu. Pred izlivom Timava se okrene na za-hodno obalo ter trosi ob njej številni

pesek, ki ga prinašajo v Jadran reke od Timava navzdol. Ob plimi poplavljenе sipine in peščeni jeziki se ob oseki pražijo na sončni pripeki, obrežna naselja pa je videti, kot bi rastla iz morske gladine.

Ob Timavu leži lepo in prijazno mestece Štivan, ki je med najstarejšimi naselbinami ob nekdanji goriški obali. Pred poldrugim tisočem let je tam mimo peljal Alarik svoje Gote v Italijo. V srednjem veku so bili znameniti štivanski sejmi, katerih najdaljši je »o kresi, ko se dan obesi«, trajal polnih šest dni. Enak sloves je že v davnih časih uživala božja pot pri Sv. Ivanu.

Med Štivanom in Tržičem teče narodnostna meja med Slovenci in Furlani, neposrednimi sosedi tamošnjega našega življa. Priteka narodnostna meja od zahodnega roba Doberdobske planote, potem ko je pred Gradiško zapustila Sočo.

In tam doli med Sočo in Timavom na onem pesku nekje

»Lepa Vida je pri morju stala,
tam na produ si plenice prala«,

kot poje naša narodna pesem. Tam je najprej prodrl Slovenec do morja, ostal je ob njem skozi vse dobe, od porno baje boj s Krasom in morjem ter je živi svedok slovenskega pomorstva, ki sega v davna stoletja nazaj. Vpliv slovenskih Primorcev pa je segal tudi onstran ustja Soče, zato je bilo potrebno, da smo se ozrli malo po lagunah.

Od Timava proti jugovzhodu se pričena svet polagoma dvigati. Komaj pol ure niže so se »na meji slovenske domačije« že dvignile iz morske gladine strme pečine v bogatem zelenju.

»Nad morjem tik na meji Furlanije, kjer val za valom se ob skale meče, ko megla z morja se čez Kras razvleče, devinski grad iz dalje nam zasije.«

(I. Gruden)

APRILOV DAN

Cvetko Golar

Sonce, dež in veter
je aprilov dan,
jezno pride, gre ter
piha v mrzlo dlan.
V belih meglah breza
trepeta čez plan,
joka se, opreza
plaho v gozd teman.

Iz goščave črne
burja prirohni,
kodre ji srebrne
strga in zbeži.
Sonce se utrne,
dež se zakadi,
mavrica razgrne
se nad reke tri.

POGLEJMO, KJE SE CEDI MLEKO...

Izmed domačih živali izkazuje človek največjo hvaležnost kravi. Najbolj jo spoštujejo pač Indijci, kjer so goved že pred dobrimi 5 tisočletji proglasili za »svete živali«. To spoštovanje je naravna posledica ljubezni, ki jo človek dolguje kravi, saj je »hra-

nilna mati« premnogih kmetskih družin. V mleku je božanski sok življenja. Žene z Vzhoda hranijo svojo dečo (dojenčke) po 3 do 4 leta izključno s kravjim mlekom. Tamkaj se je »svetost« krave ohranila vse do današnjih dni. Maharadža iz Udaipura še danes

nosi častni naslov »čuvarja krave«. Nešteti spopadi med Hindi in muslimani v Indiji so se odigrali ponajveč le zaradi tega, ker so bili muslimani obdolženi, da so kakšnemu hindskemu plemenu ubili kravo...

Kolikšno je spoštovanje Indijcev do krave, je razvidno iz sledečega dogodka.

Po obljudeni cesti indijskega mesta švedra krava. Na lepem ji pade v glavo, da noče več naprej, ampak se uleže sredi ceste prav med tramvajske tračnice na tla in mirno prežvekuje. Mimo pripelje tramvaj. Vozač ustavi voz, izstopi in z milim glasom prigovarja kravi, naj se umakne, da bo mogel nadaljevati vožnjo. Potniki ne godrnjajo, ampak potrpežljivo čakajo, da »sveta žival« vstane in se umakne tramvaju. —

Kravje mleko zelo cenijo Evropejci in Indijci, medtem ko Kitajci, Japonci in Indijanci v Ameriki mleka sploh ne pokusijo.

V Srednji in Prednji Aziji pa je mleko priljubljena pijača. Tamkaj uživajo poleg kravjega mleka tudi kozje, ovčje, kamelje in kobilje mleko. Kirgizi in Tataři napravljajo iz kobiljega mleka izvrsten »kumis«, t. j. kiselkasta in lahno šumeča pijača, ki vsebuje malo alkohola in mnogo redilnih snovi. Da dosežejo ti rodovi tako visoko starost, se imajo zahvaliti predvsem navadi, da tako radi pijejo kumis...

Uporaba mleka se pri ljudeh zelo razlikuje. Na Bližnjem vzhodu in na Balkanu pripravljajo iz kravjega mle-

ka najokusnejše prigrizke; in kdor jih je kdaj koli imel priliko pokusiti, se s slastjo spominja kefira, kajmaka in jogurta...

Tipična dežela za izdelovanje orientalskih mlečnih izdelkov je Bolgarska. Na vsak korak vidiš po bolgarskih mestih mlekarne, nekako tako, kakor po Ljubljani — gostilne. Takoj pri vhodu v mlekarno stoji velik kotel, v katerem stalno vre mleko. In ko vstopiš, ti mlekar ponudi jogurt, ki je izvrstna mlečna jed. Ni zaman dognala zdravniška veda, da uživanje jogurta podaljšuje življenje. Zatorej se ne smemo čuditi, če je največ stoletnikov v Bolgarski, kjer pojedjo tudi največ jogurta. Dokazano je nadalje, da jogurtova mlečna kislina uničuje škodljive bakterije v črevesju. Povprečen Bolgar, ki uživa mnogo jogurta, ne pozna želodčnih bolezni.

Nadaljnji mlečni proizvodi so: maslo in razne vrste sira. S proizvodnjo surovega masla se najbolj peča Danska, ki je v predvojnem času izvažala mnogo svojih izdelkov tudi na Angleško. Danska je sploh na prvem mestu med državami, ki izvažajo surovo maslo, na drugem mestu je Zelandija, nato Avstralija in Argentiniya.

Statistika je dognala, da odpade 1 krava: v Argentiniyi na 1 človeka, v Braziliji na 2 človeka, na Danskem na 2 človeka, na Irskem na 2 človeka, v Švici na 4 ljudi, v Franciji na 5 ljudi, v Zedinjenih državah na 5 ljudi, na Nizozemskem na 6 ljudi, v Nemčiji na 6 ljudi, v Angliji na 11 ljudi.

L. Z.

VEŠ?

Anton Debeljak

Veš, kaj nebo še bolj modri
in kaj ti širi beli svet?
Veš, kaj te k igri bolj bodri,
po čem si v skoku bolj razgret?

Kaj pesni daje vso sladkost
in kaj nadmè z dišavo cvet?
Za to, kar nam rodi radost,
zapomni dvoje si besed:
Opravljen dolžnost.

ELEKTRIKA — BELI PREMOG

Ali veste, da je potrebna samo ena turbina, ki jo vrti vodna sila ali para ali veter, da z njenim sodelovanjem že pričaramo elektriko? Električni tok, imenovan tudi »beli premog«, ki je pogosto razpreden od izvira v ogromne daljave, daje vodna sila, ki se v vrteči turbini pretvori v elektriko.

Na svetu je vodna sila najdragocejši človeški pomočnik. Resnica pa je, da je izrabljene komaj $\frac{1}{15}$ vodne sile. V Italiji, ki nima premoga in petroleja, je elektrifikacija najbolj razvita od vseh evropskih dežel. Lahko trdimo, da Italija v tem pogledu prednjači vsem evropskim državam, za Združenimi državami ameriškimi in Kanado pa je slej ko prej na tretjem mestu na svetu. Italijani pridobivajo več ko 96 % svoje elektrike iz vode, četudi uporabljajo v ta namen komaj 15 % vodnih sil.

Norvežani krijejo 96 % porabe električne energije iz vode, a takisto izrabijo samo $\frac{1}{5}$ svojih vodnih sil.

Kanada črpa 98 % električne energije iz vode, a izrablja samo 17 % vodnih moči.

Nemčija stoji na drugem mestu za Združenimi državami ameriškimi in je na svetu druga država, ki proizvaja največ elektrike. Toda Nemčija črpa energijo elektrike iz premoga, ki ga ima mnogo in je poceni, dočim ima na razpolago le malo vodnih sil.

Poraba elektrike se meri na kilovate (kWh).

Na 1 osebo je znašala poraba električnega toka:

v Kanadi (1929)	1792 kWh
v Švici (1929)	1317 ..
v USA (1929)	987 ..
na Švedskem (1930)	835 ..
v Nemčiji (1929)	490 ..
v Angliji (1931)	375 ..
v Franciji (1930)	369 ..
v Italiji (1930)	260 ..
na Japonskem (1930)	217 ..
v Rusiji (1932)	80 ..

L. Z.

N A J M L A J Š I R O D

POMLAD

Jug veje. Nad zemljo se boči modri svod
in s streh kaplja in kot kovine zvok
zvenijo kapljice; dobro, tihi jok,
prešinja veter kot šepet pomladnih vod.

Ves svet blešči se v žarkih poldanskega sonca,
ograje, grmičevje, nizki vrti
in sneg, ki kot velikonočni prti
pokriva tiho zemljo, ki brez konca

se širi v brezdal in od tam prehaja
v neba modrina. Modrosivo gorje
kipi v nebo, kmet z voli orje —
in svet nov, prebujen, svetel ves vstaja.

Legat Leopold

SONČEK

Sonček ljubko se smeje
meni izpod neba,
potočku veselo se klanja
in se z valčki igra.

So kapljice križem skakale
hop — hop — hop — hop —
veselo so se igrale:
juhu! le v galop!

Čebelnice so priletele,
srkale sladki so med,
pa so še one zapele
s potočkom in kapljicami vred.

Tamara Batistič

Jantes Iva

trgovina s čevlji

LJUBLJANA, MESTNI TRG 14

priporoča svojo lepo izbiro moških, ženskih in otroških čevljev domačega izvora. Ročno delo.

N u d i m o s a m o s o l i d n o b l a g o !

AUGUST KADUNC
LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lasnega izdelka — OPREME za novorojenčke

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna,
belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog,
zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!

Lekarna

Mr. Deu-Klanjšček D.

(prej Kuralt)

Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20

Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet

Kar potrebuje mladina v šoli in doma,
dobi po nizkih cenah

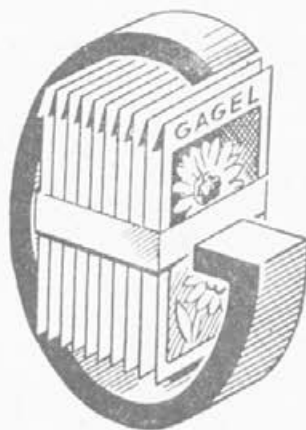
v Učiteljski knjigarni

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA ULICA 6

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna »Neografika«

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

Izvirna vrtna semena

nudi trdka

JOSIP GAGEL

Ljubljana, „Pod lemenatom“

